

Tahsin Yücel (1933, Kahramanmaraş - 2016, İstanbul)

Öykü ve roman yazarı, denemeci, eleştirmen ve çevirmen.

1953'te Galatasaray Lisesinden, 1960'ta İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı fakültede akademik hayatını sürdüren Yücel, 1978'de profesör oldu.

Yüze yakın esere çevirmen olarak imza atan Yücel'in çok sayıda roman, öykü ve deneme kitabı bulunuyor. Sait Faik Hikâye Armağanı, TDK Öykü Ödülü, Yunus Nadi Roman Ödülü, Orhan Kemal Roman Armağanı, Azra Erhat Çeviri Üstün Hizmet Ödülü başta olmak üzere çok sayıda ödüle değer görülmüştür.

Peygamberin Son Beş Günü (1992), *Yalan* (2002), *Gökdelen* (2006), *Sonuncu* (2010), romanlarından; *Uçan Daireler* (1954), *Haney Yaşamalı* (1955), *Ben ve Öteki* (1983), *Golyan Devrimi* (2008), öykü kitaplarından bazılarıdır.

Tahsin Yücel'in "Usta İşi" ve "Görünmez Koleksiyon" adlı öykü çevirileri ilk olarak 1954 yılında (*Usta İşi* içinde, Varlık Yayınları) yayınlanmıştır.

Yordam Edebiyat: 156 • Usta İŖi – Görünmez Koleksiyon • Stefan Zweig
ISBN 978-605-172-793-6 • Türkçesi: Tahsin Yücel
Kapak ve İ Tasarım: SavaŖ eki • Birinci Basım: Ŗubat 2013
Dördüncü Basım: Nisan 2026
© Tahsin Yücel, 2011; © Yordam Kitap, 2025

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Ŗti. (Sertifika No: 44790)
Kulođlu Mahallesi Altıpatlar Sokak ubuku ıkmaı No.1/A Beyođlu-İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat
www.instagram.com/yordam.edebiyat

Baskı: Pasifik Ofset (Sertifika No: 44451)
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İŖ Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere / İstanbul
Tel: 0212 412 17 77

STEFAN ZWEIG

USTA İŞİ

GÖRÜNMEZ
KOLEKSİYON

ÖYKÜLER

TÜRKÇESİ
TAHSİN YÜCEL

yordam
edebiyat

STEFAN ZWEIG:
BİR HÜMANİSTİN
SANATÇI OLARAK
PORTRESİ

Stefan Zweig, varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak 1881 yılında Viyana'da dünyaya geldi. Yetişme çağında, ailesinin toplum içindeki saygınlığını yükseltecek ciddi bir eğitim alması sağlandı. Felsefe doktorası yaptı; edebiyat, psikiyatri ve müzikle ilgilendi. Akademik eğitimin yanı sıra, Viyana'nın zengin, kozmopolit kültüründen alabildiğine beslendi. İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Latince ve Yunanca biliyordu. Sahip olduğu kültürel donanım Zweig'ı, Batı'nın hümanist geleneğine bağlamış ve 20. yüzyılın birleşik Avrupa idealine doğru yönlendirmiştir.

I. Dünya Savaşı başladığında, Zweig silah taşımayı reddetti ve vatani görevini, Savunma Bakanlığının arşivinde hizmet vererek yerine getirdi. Çok geçmeden, arkadaşısı Fransız yazar Romain Rolland gibi barış yanlısı bir politik tutumu benimseyerek Avusturya'yı terk etti ve savaşın sonuna dek İsviçre'de kaldı. Zweig barış fikrini savunmayı yaşamı boyunca sürdürecekti, ne var ki savaş tamtamlarının kulakları sağır ettiği dünyada barış ve sağduyu çağrısı yankı bulmayacaktı.

İlk dünya savaşını izleyen 1920'li yıllar, Stefan Zweig'in yazarlık kariyerindeki en verimli dönemidir. Edebiyata şiirle başlamış ve ilk şöhretini Baudelaire, Verlaine gibi şairlerden yaptığı çevirilerle sağlamış olsa da, bu dönemde yazdığı uzun ve kısa öyküler ile usta bir yazar olduğunu kanıtlamıştır. *Korku* (1920), *Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu* (1922), *Amok* (1922), *Bir Kalbin Ölümü* (1927), *Karışık Duygular* (1927), *Bir Kadının Yirmi Dört Saati* (1927), *Sahaf Mendel* (1929) gibi çoğu uzun öykü (*novella*) türündeki anlatıları bugün 20. yüzyıl klasikleri arasında sayılıyor.

Zweig'in karakter yaratma ve karakterlerinin ruhsal gerilimlerini aktarma becerisini Freud'la olan dostluğuna ve onun kurucu teorisine borçlu olduğu hep söylene gelmiştir. Öte yandan, hikâye anlatıcılığındaki mahareti ve daha ilk sayfalarda yükselttiği gerilimi anlatının sonuna dek dorukta tutabilme ustalığıyla da benzersizdir. Pek çok eserinin sinemaya uyarlanmış olduğunu, iç ve dış "çatışma"ları yansıtmada ne denli başarılı olduğunu bir ispatı olarak belirtelim.

Zweig, biyografi türünde de çok sayıda eser üretmiş; tarih, felsefe ve edebiyat alanındaki araştırmalarını renkli ve şiirsel üslubuyla bezeyerek pek çok ünlü şahsiyetin hayatını kalemiyle canlandırmıştır. Biyografisini yazdığı ünlüler arasında Nietzsche, Erasmus, Montaigne gibi düşünürler; Marie Antoinette, Maria Stuart gibi kraliçeler; Balzac, Dickens, Dostoyevski, Stendhal, Tolstoy gibi edebiyat dehaları bulunmaktadır. Deneme tarzında yazdığı *Yıldızın Parladığı Tarihsel Anlar* (1927) başlıklı kitabında, tarihe mal olmuş on iki kişinin hayatlarından kısa kesitleri minyatür gibi işlemiştir.

1933'te Nazilerin ateşe attığı kitaplar arasında Stefan Zweig'ın yazdıkları da bulunuyordu. Zweig 1934 yılında Avusturya'yı bir kez daha terk etmek zorunda kaldı ve İngiltere'ye yerleşti. Hitler ordularının Fransa'yı işgalinden sonra Atlantik'i geçerek ABD'ye, oradan da Güney Amerika'ya gitti. Son büyük eserlerinden *Merhamet* (1939) ile ölümünden sonra yayınlanan *Satranç Ustası* (1942), Zweig'ın ikinci eşi Lotte ile birlikte oradan oraya sürüklendiği bu ümitsiz yılların ürünüdür.

Lotte ve Stefan Zweig, 1940 yılının Ağustos'unda Brezilya'nın Rio de Janeiro kenti yakınlarına yerleşmeye karar verdiler. Burada tamamladığı ve Avrupa'nın savaş öncesi kültürel hayatını, özellikle de Viyana'yı anlattığı otobiyografik metin *Dünün Dünyası* (1942), Zweig'ın en son yapıtı oldu. O, Avrupa'nın kendini imha ettiğine ve bir daha eski haline asla dönemeyeceğine inanıyordu. 22 Şubat 1942'de Lotte ile veda notlarını yazdılar, çok miktarda ilaç alarak son uykularına daldılar. Uzun yıllar sonra başka bir yazar (Clive James), Zweig'ın, "hümanizmin tecessüm etmiş hali, canlı bir örneği" olduğunu söyleyecekti. Yazık ki temsil ettiği hümanist değerler ölürken dünyada savaş cinneti, faşizm ve hoşgörüsüzlük hâlâ sürüyordu.

USTA İŞi

YIL 1931, mevsim bahardı. Parlak bir nisan sabahıydı. Hava hâlâ yağmur yüklü, ama günlük güneşlikti, olabildiğince güzel, olabildiğince hoştu. Bir şekerleme tadı vardı bu havada, yumuşacık, taptazeydi, nemli ve pırıl pırıldı. Tam bir ilkbahar havası, katıksız “ozon”du. Strasbourg Bulvarı’nın göbeğinde, çiçekli çayırların insanı mest eden kokusunu duymak, tozlu bir hava solumamak herkesi şaşırtmaktaydı. Bu güzel mucize, bir sağanağın, geç kalmış bir ilkbahar için bir kartvizit işlevi yapan kaprisli bir nisan yağmurunun işiydi. Yolda, beni götüren ekspres, tarlaların üstünde bir tehdit gibi, karanlık bir çevrenin ardından koşuyordu. Meaux’ya gelmiştik; tavla zarları gibi, şuraya buraya dağılmış banliyö evleri görünümü süslemeye başlamıştı; başkaldırmış yeşillikler içinde ilk reklam levhaları bar bar bağırıyordu. Karşımdaki yaşlı İngiliz kadın, çantalarını, şişelerini toplarken, Epernay’den beri lokomotifimizle yarış eden kara bulut çatladı. Önce küçük, ak bir şimşek işaret verdi, hemen arkasından gök gürlledi ve sağanağa dönüşen yağmur damlaları trenimizi dövmeye başladı. Bu sudan mermilerin öldürücü çıtırtıları altında tüm camlar ağladı. Lokomotif, teslim işare-

ti olarak kül rengi sorgucunu yere doğru eğiyordu. Hiçbir şey görünmüyordu artık, camlara ve çeliklere çarpan yağmur damlalarının çıkardığı gürültüden başka hiçbir şey işitilmiyor, lokomotif, kıvılcımlar saçan raylar üstünde, avcıdan kaçan bir hayvan gibi akıp gidiyordu. Ama rahat bir yere geldik işte; garda hamal beklerken önümüzü kapatan yağmur perdesinin ardında bulvar ışıklanıyor; pırıl pırıl bir güneş bulutları delip geçiyor; yapılar parlak bir bakır gibi ışıklar saçıyor birden; gökyüzü deniz mavisi bir renk alıyor; kent yağmurdan mantosunu çıkarıp attıktan sonra yaldızlı bir çıplaklık içinde, sudan yeni çıkmış Aphrodite Anadyomene'ı andırıyor: Tanrısal bir görünüm bu! İnsanlar sığındıkları yerlerden göz açıp kapayıncaya kadar çıkararak seller gibi dört bir yana yayılıyor, gülümseyerek üstlerini başlarını temizliyor, yollarına devam ediyorlar; durma evresi bitti artık; yüzlerce araba anlatılmaz gürültüler arasında yola koyuluyor, her biri bir yana gidiyor; rahat bir soluk alıyor herkes, her şeyde ışığa kavuşmanın sevinci var. Bulvarın cılız ağaçları sıırıslıklam hâlâ, dallarının ucundan yağmur damlaları dökülüyor, küçük, sivri tomurcuklarını, yepyeni, taptaze gökyüzüne doğru uzatıyor, havayı çok hoş kokularla doldurmaya çalışıyorlar. Paris'in göbeğinde çiçekli kestane ağaçlarının zayıf soluğu duyuluyor.

Öğleden sonra geç saatlere kadar kimseye randevu vermemiştim. Ne geldiğimi bilen vardı, ne de

gelmemi bekleyen; krallar gibi özgürdüm, canımın istediğini yapabiliirdim. Gönlümce dolaşabilir, gazete okuyabiliirdim, aklıma eserse bir kahveye girip otururdum, yemek yerdim, bir müzeyi gezerdim, vitrinlere bakardım, istersem rıhtımda eski kitapları karıştırır, dostlarıma telefon eder ya da yalnızca tatlı ve ılık havayı ciğerlerime doldurmakla yetinirdim. Bereket versin, bilgece bir içgüdü en akla yakın şeyi yapmaya zorladı beni, yani hiçbir şey yapmamaya... Plana falan boş verdim, bütün amaçları, tüm arzuları attım içimden, rastlantının akışına, sokakların akımına bıraktım kendimi. Işıklı dükkân önlerini izlerken gevşeyip caddelerde şiddetlenen bu akım, beni büyük bulvarlara götürdü. Yorgunluktan bitmiştim. Montmarte Bulvarı'yla Drouot Sokağı'nın birleştiği yerde bir kahve vardı. Gidip bu kahvenin taraçasına oturdum.

Rahat bir hasır koltuğa kuruldu, bir sigara yakıtım, 'İşte gene karşı karşıyayız, Paris!' diyordum içimden. 'İki yıldır görüşemedik, eski dost, haydi gel, birbirimizin gözüne bakalım. Haydi Paris, düş önüme, o zamandan beri neler öğrendinse hepsini göster bana, haydi, o eşsiz sesli filmini başlat önümde, durma; bulvarlarını, o ışık, renk ve devinim örneği bulvarlarını göster! Sokağının o benzersiz müziğiyle kulaklarım çınlasın! Hiçbir şeyini esirgeme benden, tüm yüreğinle yap bunu! Neler yapabileceğini göster, kim olduğunu göster, o kocaman laternanda sokak-

ların bozuk düzen müziği çalın! Otomobillerin yollara düşsün, satıcıların var güçleriyle bağırırlar, velveleye versinler ortalığı, yolcuların tabana kuvvet koşmaya başlasın, dükkânlarından ışıklar saçılın. Bak, ben hazırım, her zamankinden daha avareyim; seni izleme, seni dinleme isteğiyle yanıp tutuşuyorum. Öyle ki gözlerim kararıyor, yüreğim duracak neredeyse! Haydi durma, daha çabuk, daha güçlü! Başka haykırışlar, başka çağırışlar istiyorum, yeni yeni çığlıklar istiyorum, bunlar beni yormaz! Tüm duygularım sana doğru uzanıyor. Uzaklardan gelmiş küçük bir sineğim ben, kocaman bedeninin kanını emmek istiyorum. Haydi, yeni harikalar kaynağı anlaşılmasız kent haydi, vakit tamam, ben sana nasıl kol-larımı açıyorsam, sen de öyle kollarını aç bana!

Bedenimde birtakım ürpermeler vardı, ilginç bir günümde olduğumu duyuyordum; bir yolculuktan ya da uykusuz geçen bir geceden sonra hep böyle olurum ben. Bugünlerde kendimi kendimin iki katı, üç katı olarak duyumsarım, varlığımın sınırları bana dar gelir, içimde bir şeyler beni kışkırtır, kozasından çıkan bir kurt gibi derimin dışına çıkmaya zorlar. Gözeneklerim genişler, her sinirim yakıcı bir hançer olur, gözlerim ve kulaklarım görülmedik bir güce ulaşır, aykırı denilebilecek bir uyanıklık göz bebeklerimi ve kulak zarımı biler, keskinleştirir. Böyle zamanlarımda bir elektrik akımı beni tüm benliğimle yeryüzündeki varlıklara bağlar, hastalık denecek bir

merak ruhumu bana yabancı olan şeylerle birleştirir. Neye baksam gizemli bir görünüşe bürünür, yola asfalt döken basit bir işçiyi yorulmadan, bıkmadan izleyebilirim. Bu görünüm beni öylesine etkiler ki işçinin omzunu sarsan bir vuruşu tüm gücüyle kendi omuzlarımda duyarım. Tanımadığım, bilmediğim bir evin önünde saatlerce kalabilirim. Orada oturanların ya da oturması olanaklı olanların öyküsü canlanır imgelemimde. Merakımın çekimine kapılarak bir yolcuyu saatlerce izleyip devinimlerini inceleyebilirim. Hem de beni gözetleyen bir insana, yaptıklarımın ne kadar saçma, ne kadar duygusuz görüneceğini bile bile yaparım bunu. Ama ne olursa olsun, bu imgelem, bu oyun, derli toplu bir oyundan, bir romandan daha çekicidir benim için. Bu şiddetli coşku, bu keskin gözlülük, kanın bileşimini değiştiren beklenmedik bir yer değiştirmenin, bir basınç farkının sonucu olabilir; ben bu gizemli durumu açıklamayı hiç denemedim. Ama bunu bedenimde duyduğum zaman, her günkü yaşamım uykuyla uyanıklık arası, donuk bir şey gibi gelir bana, günlük yaşamımı boş ve kaba bulurum. Ancak böyle zamanlarımda duyumsarım gerçekten yaşadığımı, yaşamın baş döndürücü değişikliğini ancak böyle zamanlarımda ayırırsarım.

İşte böylece, bu güzel nisan günü, insan ırmağının kıyısında hafif bir koltuğa oturmuş, bilmediğim bir şeyler bekliyordum. Balığın oltaya dokunmasını bekleyen bir balıkçı gibi bekliyordum. Aldanmayan

bir inançla bekliyordum. Ne olursa olsun, kim olursa olsun, merakımı karşılayacak bir şeyler bekliyordum. Ama sokak, başlangıçta bir şeycikler getirmedi, yarım saat kadar bekledikten sonra kalabalığın devinimi gözlerimi yordu, hiçbir ayrıntıyı açıkça göremez oldum. Bulvardan önüme doğru akan insan selindeki yüzleri göremiyordum artık. Kasketlerle, şapkalarla, berelerle, beceriksizce boyanmış, üzgün bakışlı yüzlerle alaca bulaca bir renk almış devingen ve karma-karışık bir kalabalıktı bu artık, gittikçe daha donuk, daha kara akan bir ırmağın iğrenç pisliklerinden başka bir şey değildi, gözlerimi yoruyordu. Karışık ve devingen bir film izlemiş gibi yorulmuştum, gücüm tükenmişti, kalkıp gitmek üzereydim. Tam o sırada, evet tam o sırada o eşsiz insanı gördüm.

Önce durmamacasına önümden gelip geçmesi çekti dikkatimi. Akıntının bir daha getirmemek üzere alıp götürdüğü bu insanlar, görünmez bir iple çekiliyormuş gibi geçip gidiyorlardı önümden; benim için birer gölgeden, bir silüettten başka bir şey değildiler. Oysa bu adam hep aynı yere geliyordu ikide bir. Bu yüzden dikkatimi çekti... İnatçı bir dalga, çamurlu bir yosunu nasıl kıyıya bırakır, hemen arkasından gene alıp, gene koyarsa, kalabalık da bu gözleri yere dikili kuklayı aynı biçimde durmadan getirip götürüyordu. Hem de hep aynı yere... Cılız bedenine hiç yakışmayan kanarya sarısı pardösüsünden başka dikkati çekecek bir şeyi yoktu bu adamın. Kanarya